অধ্যায় ৫ ঃ মৌলিক নিৰপেক্ষ দোষ বা অনুপপত্তি

অধ্যায় গাঁথনি

৫.১ উদ্দেশ্য
৫.২ পৰিচয়
৫.৩ নিৰপেক্ষ দোষ বা অনুপপত্তিসমূহ
৫.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
৫.৫ অধিক জানিবলৈ
৫.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান
৫.৭ আৰ্হি প্রশ্ন

৫.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- নিৰপেক্ষ দোষ বা অনুপপত্তিসমূহ আলোচনা কৰিবলৈ।

৫.২ পৰিচয়

এই অধ্যায়টি মূলতঃ নিৰপেক্ষ দোষ বা অনুপপত্তিসমূহৰ সৈতে জড়িত। এই অধ্যায়টিত আমি কেৱল নিৰপেক্ষ ন্যায়ৰ সৈতে জড়িত দোষসমূহৰহে আলোচনা কৰিম।

৫.৩ নিৰপেক্ষ দোষ বা অনুপপত্তিসমূহ

আমি ইতিমধ্যে ৪র্থ অধ্যায়টিত ন্যায়ৰ নিয়মাৱলীসমূহ আলোচনা কৰি আহিছোঁ। এই অধ্যায়ত আমি একমাত্র নিৰপেক্ষ ন্যায়ৰ দোষসমূহহে আলোচনা কৰিম।

এটা ন্যায় বৈধ হয় কেৱল তেতিয়া, যেতিয়া ই কেতবোৰ নির্দিষ্ট নিয়মৰ সৈতে সঙ্গতি ৰক্ষা কৰে। ইয়াৰ বিপৰীতে, ন্যায়ত যিকোনো এটাও যদি নিয়ম উলংঘা কৰা হয়, তেন্তে ইয়াক আমি অবৈধ ৰূপে গণ্য কৰিম।

ন্যায়ৰ নিয়ম অনুসৰি, এটা বৈধ নিৰপেক্ষ ন্যায়ত মুঠ ৩টাকৈ পদ থাকিব লাগিব। তিনিটাতকৈ কম নাইবা তিনিটাতকৈ বেছি পদ থাকিব নোৱাৰে। তদুপৰি যুক্তিটোত এই তিনিওটা পদ একে অর্থত ব্যৱহৃত হ'ব লাগিব। এই নিয়মটোৱে প্রতিপন্ন কৰে যে, প্রত্যেক নিৰপেক্ষ ন্যায়ত সিদ্ধান্ত বচনটোৱে দুটা পদ— সাধ্য পদ আৰু পক্ষপদৰ মাজত এক সম্পর্ক স্থাপন কৰে। তদুপৰি, নিৰপেক্ষ ন্যায়ত সিদ্ধান্তই হেতুপদৰ লগত সাধ্যপদ আৰু পক্ষপদৰ সম্পর্কও প্রতিপন্ন কৰে। যদি এটা ন্যায়ে দুটা পদ (সাধ্য পদ আৰু পক্ষপদ)ৰ লগত তৃতীয় পদ (হেতুপদ)ৰ সম্পর্ক প্রতিষ্ঠা কৰিব নোৱাৰে, তেন্তে কেতিয়াও সিদ্ধান্ত বচন প্রতিষ্ঠা কৰিব নোৱাৰে। অৱশেষত,

সেই ন্যায়টো অবৈধ হৈ পৰিব। সেই কাৰণে, এই কথা পৰিষ্কাৰ যে, প্ৰত্যেক নিৰপেক্ষ ন্যায়ত মাথোন তিনিটাহে পদ সংযোজিত হ'ব লাগিব। যদি তিনিটাতকৈ বেছি নাইবা তিনিটাতকৈ কম পদ থাকে, তেন্তে সেই ন্যায় অবৈধ ৰূপে পৰিগণিত হ'ব। এই নিয়ম লঙঘন কৰিলে এক দোষৰ সৃষ্টি হ'ব যাক কোৱা হয় চতুস্পদী দোষ। উদাহৰণ স্বৰূপে,

সকলো মানুহ হয় মৰণশীল।
চক্ৰেটিছ হয় অমৰ।
∴ চক্ৰেটিছ হয় মানুহ।

এই ন্যায়টোত মুঠ চাৰিটা স্বতন্ত্ৰ পদ আছে। সেয়া হ'ল— (১) মানুহ (২) মৰণশীল (৩) চক্ৰেটিছ (৪) অমৰ। এই ন্যায়টো অবৈধ, কাৰণ ইয়াত চাৰিটা পদ আছে, সেয়ে ই ন্যায়ৰ নিয়ম "প্ৰত্যেক ন্যায়ত একমাত্ৰ তিনিটাহে পদ থাকিব লাগিব, তিনিটাতকৈ কম নাইবা তিনিটাতকৈ বেছি পদ থাকিব নোৱাৰে" —এই নিয়ম উলংঘা কৰিছে। সেইকাৰণে, উপৰোক্ত ন্যায়টোত এক দোষৰ উদ্ভৱ হৈছে আৰু সেয়া হ'ল চতুষ্পদী দোষ।

নিৰপেক্ষ ন্যায়ৰ ২য়টো নিয়মে প্ৰতিপন্ন কৰে যে হেতুপদটো আশ্ৰয় বচন দুটাত অন্তঃত এবাৰ ব্যাপ্ত হ'ব লাগিব। যদি হেতুপদ যিকোনো আশ্ৰয় বচনত এবাৰ হ'লেও ব্যাপ্ত হৈ নাথাকে, তেন্তে সেই ন্যায় অবৈধ হৈ পৰিব আৰু এক দোষ সৃষ্টি হ'ব। সেয়া হৈছে অব্যাপ্ত হেতুপদ দোষ। উদাহৰণ স্বৰূপে,

সকলো গৰু হয় চাৰিঠেঙীয়া জন্তু।
সকলো মেকুৰী হয় চাৰিঠেঙীয়া জন্তু।
∴ সকলো মেকুৰী হয় গৰু।

এই ন্যায় অবৈধ। কিয়নো হেতু পদটো দুয়োটা আশ্ৰয় বচনত এবাৰো ব্যাপ্ত হোৱা নাই। সেইবাবে, এই এই ন্যায় দোষযুক্ত আৰু ই হৈছে অব্যাপ্ত হেতুপদ দোষ।

ন্যায়ৰ তৃতীয় নিয়ম অনুসৰি সিদ্ধান্তত ব্যাপ্ত হৈ থকা যিকোনো পদেই আশ্ৰয় বচনত ব্যাপ্ত হ'ব লাগিব।এটা ন্যায় অবৈধ হ'ব, যদিহে এটা পদ সিদ্ধান্তত ব্যাপ্ত হৈছে আৰু আশ্ৰয় বচনত অব্যাপ্ত হৈছে। এই নিয়ম ভঙ্গৰ ফলত ন্যায়ত দুই প্ৰকাৰৰ দোষৰ উদ্ভৱ হোৱা দেখা যায়। সেয়া হৈছে— অবৈধ সাধ্য পদ দোষ আৰু অবৈধ পক্ষপদ দোষ।

অবৈধ সাধ্যপদ দোষ ঃ যদি সাধ্যপদ সাধ্য আশ্ৰয় বচনত ব্যাপ্ত নোহোৱাকৈ সিদ্ধান্তত ব্যাপ্ত হয়, তেন্তে অবৈধ সাধ্যপদ দোষ ঘটে। উদাহৰণ স্বৰূপে,

সকলো গৰু হয় চতুস্পদী
কোনো কুকুৰ নহয় গৰু
∴ কোনো কুকুৰ নহয় চতুস্পদী।

এই ন্যায়টো অবৈধ। কিয়নো ইয়াত সাধ্যপদ 'চতুস্পদী' সাধ্য আশ্ৰয় বচনত ব্যাপ্ত নোহোৱাকৈয়ে সিদ্ধান্তত ব্যাপ্ত হৈছে। ফলত ইয়াত এক দোষৰ উদ্ভৱ হৈছে। ইয়াকে কোৱা হয় অবৈধ সাধ্যপদ দোষ।

অবৈধ পক্ষপদ দোষ ঃ যদি পক্ষপদ আশ্রয়বচনত ব্যাপ্ত নোহোৱাকৈ সিদ্ধান্তত ব্যাপ্ত হয়, তেনেহ'লে অবৈধ পক্ষপদ দোষ ঘটে। উদাহৰণ স্বৰূপে,

কোনো মানুহ নহয় দোষমুক্ত।
সকলো মানুহ হয় প্রাণী।
∴ কোনো প্রাণী নহয় দোষমুক্ত।

এই ন্যায়টো অবৈধ। কাৰণ ইয়াত পক্ষপদ 'প্রাণী' পক্ষ আশ্রয় বচনত অব্যাপ্ত হৈ সিদ্ধান্তত ব্যাপ্ত হৈছে। ফলত ইয়াত এক দোষৰ উদ্ভৱ হৈছে। ইয়াকে কোৱা হয় অবৈধ পক্ষপদ দোষ।

ন্যায়ৰ চতুর্থ নিয়ম অনুসৰি এটা বৈধ ন্যায়ত দুটা নঞৰ্থক বচন থাকিব নোৱাৰিব. অর্থাৎ, যদি দুটা নঞৰ্থক বচনৰ পৰা সিদ্ধান্ত নিঃসৃত কৰা হয়, তেন্তে সেই ন্যায় অবৈধ হ'ব। এই প্রসঙ্গত ন্যায়ত সৃষ্টি হোৱা দোষক কোৱা হয় নঞৰ্থক বাক্যজনিত দোষ। উদাহৰণ স্বৰূপে,

কিছুমান মাছ নহয় স্তন্যপ্রায়ী।
কিছুমান মেকুৰী নহয় মাছ।
∴ কিছুমান মেকুৰী নহয় স্তন্যপ্রায়ী।

এই ন্যায়টো অবৈধ। কাৰণ ইয়াত সিদ্ধান্তটো দুটা নঞৰ্থক বচনৰ পৰা নিঃসৃত কৰা হৈছে। এই নিয়মৰ অন্তৰালত থকা যুক্তি হৈছে এয়ে যে দুটা নঞৰ্থক বচনৰ মাজত কোনো সাধাৰণ লক্ষণ নাই। ইয়াত কোনো যোগসূত্র নাই, যিয়ে দুটা আশ্রয় বচনৰ মাজত এক সম্পর্ক স্থাপন কৰিব পাৰে। হেতুপদৰ প্রধান কাম হৈছে সাধ্যপদ আৰু পক্ষপদৰ সৈতে সম্পর্ক স্থাপন কৰা, কিন্তু এই ক্ষেত্রত হেতুপদে নিজস্ব ভূমিকা পালন কৰিব নোৱাৰে, যদিহে এটা ন্যায়ৰ দুয়োটা আশ্রয় বচনেই নঞৰ্থক হয়।

ন্যায় ৫ম নিয়ম অনুযায়ী, যদি এটা ন্যায়ৰ যিকোনো এটা আশ্রয় বচন নঞৰ্থক,তেন্তে ইয়াৰ সিদ্ধান্ত নঞৰ্থক হ'বই লাগিব। কিন্তু, আমি যদি এই নিয়ম উলংঘা কৰি সিদ্ধান্ত স্বৰূপে এটা সদর্থক বচন নিঃসৃত কৰোঁ, তেন্তে আমি নঞৰ্থক বচনৰ পৰা সদর্থক বচন নিঃসৃত কৰো, তেতিয়া, ন্যায়ত এক দোষৰ সৃষ্টি হ'ব। উদাহৰণ স্বৰূপে,

কোনো কুমাৰ নহয় ধনী।
কিছুমান মানুহ হয় কুমাৰ।
∴ কিছুমান মানুহ হয় ধনী।

এই ন্যায়টো অবৈধ। কাৰণ, পক্ষপদটো সম্পূর্ণ ৰূপে নাইবা আংশিকভাৱে সাধ্যপদত সন্নিবিষ্ট হৈ থাকে। কিন্তু সদর্থক সিদ্ধান্ত এটা নিঃসৃত কৰিব পাৰি কেৱল তেতিয়াহে, যেতিয়া পক্ষপদটো হয় সম্পূর্ণৰূপে নহয় আংশিকভাৱে হেতুপদত আৰু হেতুপদ সম্পূর্ণৰূপে সাধ্যপদত সন্নিৱিষ্ট হৈ থাকে। সেই বাবে আমি এটা সদর্থক সিদ্ধান্ত নিঃসৃত কৰিব পাৰো, যদিহে দুয়োটা আশ্রয় বচন সদর্থক হয়। কিন্তু যদি পক্ষপদ সম্পূর্ণৰূপে নাইবা আংশিকভাৱে হেতুপদত সন্নিবিষ্ট হয় আৰু হেতুপদটো সম্পূর্ণ ৰূপে নাইবা আংশিকভাৱে সাধ্যপদৰ পৰা বর্হিভূত হয়, তেতিয়া আমি নঞৰ্থক বচনৰ পৰা এটা সদর্থক সিদ্ধান্ত নিঃসৃত কৰিব নোৱাৰো।আনহাতে, এটা নঞৰ্থক

বচনে প্রতিপন্ন কৰে যে পক্ষপদটো সাধ্যপদৰ পৰা সম্পূর্ণৰূপে নাইবা আংশিকৰূপে বর্হিভূত হয়। কিন্তু যদি দুয়োটা আশ্রয় বচনেই সদর্থক হয়, তেতিয়া উভয় পদেই শ্রেণী বহির্ভুতকৰণতকৈ শ্রেণী অন্তর্ভুক্তিকহে সূচায়। সেয়ে, এটা নঞর্থক সিদ্ধান্ত সদর্থক আশ্রয় বচনৰ পৰা পাব নোৱাৰি।

ন্যায়ৰ ৬ষ্ঠ নিয়ম অনুযায়ী দুটা সার্বিক আশ্রয় বচনৰ পৰা কোনো বিশেষ সিদ্ধান্ত বচন নিঃসৃত কৰিব নোৱাৰি। এই নিয়মটো পৰম্পৰাগত তর্কবিজ্ঞান নাইবা এৰিষ্টটলীয় তর্কবিজ্ঞানৰ নিৰপেক্ষ বচনৰ বাবে প্রয়োজনীয় নহয়, কিয়নো ই অস্তিত্বমূলক তাৎপর্য্যৰ সমস্যাটোত কোনো গুৰুত্ব আৰোপ কৰা নাই। ইয়াতকৈ ক'ব পৰা যায় যে নিৰপেক্ষ বচনৰ বুলিয়ান (Boolean) ব্যাখ্যাই কোনো বস্তু বা বিষয়ৰ অস্তিত্বক প্রতিপন্ন কৰে। যদি এটা যুক্তিৰ আশ্রয় বচন কোনো বস্তু বা বিষয়ৰ অস্তিত্বক প্রতিপন্ন নকৰে, তেন্তে সিদ্ধান্তটো নিশ্চিত নহ'ব আৰু দোষৰ সৃষ্টি কৰিব, যাক কোৱা হয় অস্তিত্বমূলক দোষ বা অনুপপত্তি। উদাহৰণ স্বৰূপে,

সকলো স্তন্যপায়ী হয় জন্তু।
সকলো সিংহ হয় স্তন্যপায়ী।
∴ কিছুমান সিংহ হয় জন্তু।

এই ন্যায়টো অবৈধ। কিয়নো ইয়াত বুলীয়ান দৃষ্টিকোণৰ পৰা অস্তিত্বমূলক দোষ ঘটিছে। এই দোষ এইকাৰণেই ঘটিছে যে ইয়াৰ সিদ্ধান্তই প্রতিপন্ন কৰিছে যে সিংহৰ অস্তিত্ব আছে। কিন্তু ইয়াৰ তুলনাত আশ্রয়বচনৰ কোনো ব্যাখ্যা দিয়া নাই। বুলীয়ান দৃষ্টিকোণৰ পৰা অস্তিত্বমূলক তাৎপর্য্য থাকে বুলি সার্বিক আশ্রয় বচনসমূহক স্বীকৃতি দিয়া নাই।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ ন্যায়ৰ দোষ কি? (২০টা মান শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ কৰিব)

.....
.....
.....

প্রশ্ন নং ২ ঃ প্রত্যেক নিৰপেক্ষ ন্যায়ত সিদ্ধান্তই কোন দুটা পদৰ মাজত এক সম্পর্ক স্থাপন কৰে?

.....

প্রশ্ন নং ৩ ঃ এটা নিৰপেক্ষ ন্যায়ত যদি চাৰিটা পদ থাকে, ইয়াক কি বোলা হয়?

.....

প্রশ্ন নং ৪ ঃ নিৰপেক্ষ ন্যায়ৰ দ্বিতীয় নিয়মটোৰে কি প্রতিপন্ন কৰে?

.....
.....

প্রশ্ন নং ৫ ঃ অবৈধ সাধ্যপদ দোষ কি ?

.....

.....

প্রশ্ন নং ৬ ঃ অবৈধ পক্ষপদ দোষ কি?

.....

.....

প্রশ্ন নং ৭ ঃ আশ্রয় বচনৰ বহির্ভুক্তি দোষ কি?

.....

.....

.....

প্রশ্ন নং ৮ ঃ নিৰপেক্ষ ন্যায়ৰ ৬ষ্ঠ নিয়মটো কি?

.....

.....

প্রশ্ন নং ৯ ঃ কোনজন তর্কবিদে অস্তিত্বমূলক দোষ আগবঢ়াইছে?

.....

প্রশ্ন নং ১০ ঃ এটা নঞৰ্থক বচনৰ পৰা সদৰ্থক সিদ্ধান্ত নিঃসৃত কৰাৰ দোষটো কি?

.....

.....

.....

৫.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- এটা ন্যায় বৈধ হয়, যেতিয়া ই কেতবোৰ নিয়ম ৰক্ষা কৰে। কিন্তু ইয়াৰ তুলনাত, যদি কোনো এটা নিয়ম ন্যায়ত উলংঘা কৰা হয়, ইয়াক আমি এক দোষ বুলি কওঁ।
- ন্যায়ৰ নিয়ম অনুসৰি এটা বৈধ ন্যায়ত মুঠ তিনিটা পদ থাকিব লাগিব।
- প্রত্যেক ন্যায়ত তিনিটা পদেই থাকিব লাগিব। যদি তিনিটাতকৈ কম নাইবা তিনিটাতকৈ বেছি পদ থাকে, তেতিয়া সেই ন্যায় অবৈধ হ'ব আৰু এক দোষৰ সৃষ্টি কৰিব, যাক কোৱা হয় চতুস্পদী দোষ।
- যদি হেতুপদটো যিকোনো এটা আশ্রয়বচনত এবাৰ হ'লেও ব্যাপ্ত নহয়, তেন্তে ন্যায়টো অবৈধ হ'ব আৰু এক দোষ ঘটিব, যাক কোৱা হয় অব্যাপ্ত হেতুপদ দোষ।
- যদি সাধ্যপদটো সিদ্ধান্তত ব্যাপ্ত হয় নাথাকে, তেন্তে এক দোষৰ উদ্ভৱ হয়। সেয়া হৈছে অবৈধ সাধ্যপদ দোষ।

- যদি পক্ষপদটো আশ্রয় বচন ব্যাপ্ত নোহোৱাকৈ, সিদ্ধান্তত ব্যাপ্ত হয়, তেন্তে অবৈধ পক্ষপদ দোষৰ উদ্ভৱ হয়।
- এটা ন্যায় অবৈধ হয়, যদিহে সিদ্ধান্ত দুটা নঞৰ্থক আশ্রয়বচনৰ পৰা নিঃসৃত কৰা হয়। এই সন্দর্ভত ন্যায়ত এক দোষ ঘটে, আৰু সেয়া হৈছে 'ব্যাবর্তক বচন দোষ' নাইবা 'উভয়' ব্যতিৰেকী যুক্তি বাক্য দোষ।
- এটা যুক্তিৰ আশ্রয় বচনে যদি কোনো বস্তু বা বিষয়ক প্রতিপন্ন নকৰে, তেন্তে সিদ্ধান্তটো নিশ্চিত নহ'ব আৰু এক দোষৰ সৃষ্টি কৰিব। সেয়া হ'ল অস্তিত্বমূলক দোষ।
- যদি ন্যায়ত আমি নিয়ম ভঙ্গ কৰি সদর্থক সিদ্ধান্ত নিঃসৃত কৰোঁ; অর্থাৎ এটা ন্যায়ৰ যিকোনো এটা আশ্রয় বচন যদি নঞৰ্থক হ'ব, তেতিয়া আমি এটা নঞৰ্থক বচনৰ পৰা সদর্থক সিদ্ধান্ত নিঃসৰণৰ এক দোষ সৃষ্টি কৰোঁ।
- ন্যায় ৬ষ্ঠ নিয়ম অর্থাৎ, দুটা সার্বিক বচনৰ পৰা কোনো বিশেষ সিদ্ধান্ত নিঃসৃত কৰিব নোৱাৰি পৰম্পৰাগত তর্কবিজ্ঞান নাইবা এৰিষ্টটলীয় তর্কবিজ্ঞানৰ নিৰপেক্ষ ন্যায়ৰ বিষয়ত প্রয়োজনীয় নহয়।
- বুলিয়ান দৃষ্টিভঙ্গীৰ ফালৰ পৰা অস্তিত্বমূলক তাৎপর্য্য আছে বুলি সার্বিক বচনক স্বীকাৰ কৰা নাই।

৫.৫ অধিক জানিবলৈ

ইংৰাজী গ্রন্থ ঃ

1) Copi, M. Irving, &Cohen, Carl, & Jetli, Priyedarshi Jetli & Prabhakar, M. (2006); *Introduction to Logic*; Dorling Kindersley (India) Pvt. Ltd.
2) Hurley, J. Patrick (2007); *Introduction to Logic*; Wadsworth.
3) Hausman, A. & Kahane, H. & Tidman, P. (2007); *Logic and Philosophy*. Wadsworth.
4) Jain, Krishna. (1998). *A Textbook of Logic*. D. K. Printworld (P) World.

৫.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ এটা ন্যায় বৈধ হয়, যেতিয়া ই কেতবোৰ নিয়ম মানি চলে। ইয়াৰ পৰিৱর্তে, ন্যায়ত যিকোনো এটা নিয়ম যদি ভঙ্গ হয়, তেতিয়া ইয়াক আমি এটা দোষ বুলি কওঁ।

২নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ পক্ষ পদ আৰু সাধ্যপদ

৩নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ চতুস্পদী দোষ

৪নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ন্যায়ৰ ৪র্থ নিয়মটোৱে প্রতিপন্ন কৰে যে হেতুপদটো আশ্রয়বচন দুটাত অন্তঃত এবাৰ হ'লেও ব্যাপ্ত হ'ব লাগিব।

৫নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ যদি সাধ্যপদটো আশ্রয় বচনত ব্যাপ্ত নোহোৱাকৈয়ে সিদ্ধান্তত ব্যাপ্ত হয়, তেন্তে এক দোষৰ সৃষ্টি হয়, যাক কোৱা হয় অবৈধ সাধ্যপদ দোষ।

৬নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ যদি পক্ষপদ আশ্রয় বচনত অব্যাপ্ত হৈ সিদ্ধান্তত ব্যাপ্ত হয়, তেন্তে যি দোষ ঘটিব, তাকে অবৈধ পক্ষপদ দোষ বোলা হয়।

৭নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ এটা ন্যায় অবৈধ হয়, যদিহে ইয়াৰ সিদ্ধান্তটো দুটা নঞৰ্থক বচনৰ পৰা নিঃসৃত কৰা হয়। এনে সন্দর্ভত ন্যায় এক দোষৰ উদ্ভৱ হয় আৰু সেয়া হৈছে বহির্ভুক্ত আশ্রয়বচনৰ দোষ।

৮নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ নিৰপেক্ষ ন্যায়ৰ ৬ষ্ঠ নিয়ম অনুসৰি দুটা সার্বিক আশ্রয় বচনৰ পৰা কোনো বিশেষ সিদ্ধান্ত বচন নিঃসৃত কৰিব নোৱাৰি।

৯নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ বুল

১০নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ যদি কোনো এটা আশ্রয় বচন নঞৰ্থক হয় তেন্তে সেই ন্যায়ৰ সিদ্ধান্তও নঞৰ্থক হ'ব— এই নিয়ম লংঘন কৰি যদি আমি এটা সদর্থক বচন নিঃসৃত কৰোঁ, তেতিয়া নঞৰ্থক বচন জনিত দোষৰ সৃষ্টি।

৫.৭ আৰ্হি প্রশ্ন

ক) বস্তুধর্মী প্রশ্ন ঃ

প্রশ্ন ১ ঃ এটা ন্যায় কেতিয়া বৈধ হয়?

প্রশ্ন ২ ঃ এটা ন্যায়ত উদ্দেশ্য পদ আৰু বিধেয় পদৰ নাম কি?

প্রশ্ন ৩ ঃ চতুষ্পদী দোষৰ এটা উদাহৰণ দিয়ক?

প্রশ্ন ৪ ঃ অবৈধ সাধ্যপদ দোষৰ এক উদাহৰণ দিয়া?

প্রশ্ন ৫ ঃ অবৈধ পক্ষপদ দোষৰ এক উদাহৰণ দিয়া?

খ) চুটি প্রশ্ন ঃ (১৫০টা শব্দৰ ভিতৰত প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ দিয়ক)

প্রশ্ন ১ ঃ চতুষ্পদী দোষ সম্পর্কে চমুকৈ আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ২ ঃ নিৰপেক্ষ ন্যায়ৰ দ্বিতীয় নিয়মটো চমুকৈ ব্যাখ্যা কৰক।

প্রশ্ন ৩ ঃ অব্যাপ্ত হেতুপদ দোষ বুলিলে কি বুজে? উপযুক্ত উদাহৰণ দিয়ক।

প্রশ্ন ৪ ঃ অবৈধ সাধ্যপদ দোষ সম্পর্কে চমু ব্যাখ্যা আগবঢ়াওক।

প্রশ্ন ৫ ঃ নিৰপেক্ষ ন্যায়ৰ চতুর্থ নিয়মটো কি? চমুকৈ ব্যাখ্যা কৰক।

প্রশ্ন ৬ ঃ চমুটোকা লিখক—

ক) অবৈধ পক্ষ দোষ খ) অস্তিত্বমূলক দোষ

গ) নিৰপেক্ষ ন্যায়ৰ ষষ্ঠ নিয়ম

প্রশ্ন ৭ ঃ পার্থক্য নির্ণয় কৰক—

ক) অবৈধ পক্ষপদ দোষ আৰু অবৈধ সাধ্যপদ দোষ

খ) নিৰপেক্ষ ন্যায়ৰ তৃতীয় আৰু চতুর্থ নিয়ম

গ) ৰচনাধর্মী প্রশ্ন ঃ (৩০০-৫০০টা শব্দৰ ভিতৰত লিখক)

প্রশ্ন ১ ঃ নিৰপেক্ষ ন্যায়ৰ প্রথম নিয়মটো কি? এই নিয়ম ভঙ্গ কৰিলে কি দোষ ঘটে? উপযুক্ত উদাহৰণসমূহ ব্যাখ্যা কৰক।

প্রশ্ন ২ ঃ অবৈধ সাধ্যপদ দোষ আৰু অবৈধ পক্ষপদ দোষ ব্যাখ্যা কৰক।

প্রশ্ন ৩ ঃ নিৰপেক্ষ ন্যায়ৰ পঞ্চম আৰু ষষ্ঠ নিয়ম লংঘনে কি কি দোষ বা অনুপপত্তিৰ সৃষ্টি কৰে বহলাই ব্যাখ্যা কৰক।

প্রশ্ন ৪ ঃ নিৰপেক্ষ ন্যায়ৰ ষষ্ঠ নিয়মটো কি? এই সন্দর্ভত বুলীয়ান ব্যাখ্যা আগবঢ়াওক।

*** ***** ***